

Sygn.akt III AUa 1129/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Alicja Sołowińska

Sędziowie: SA Marek Szymanowski

SA Bożena Szponar - Jarocka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 maja 2017 r. w B.

sprawy z odwołania E. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o zwrot nienależnie opłacanych składek

na skutek apelacji wnioskodawczyni E. J.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 13 września 2016 r. sygn. akt IV U 623/16

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję w ten sposób, że zobowiązuje organ rentowy do zwrotu na rzecz E. J. kwoty (...),06 (dwa tysiące czterysta osiemdziesiąt dwa 06/100) złotych tytułem nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne za styczeń 2015r., oddala apelację w pozostałym zakresie

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz E. J. 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów sądowych.

SSA Marek Szymanowski SSA Alicja Sołowińska SSA Bożena Szponar - Jarocka

Sygn. akt III AUa 1129/16

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 22 lutego 2016r. odmówił E. J. zwrotu nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne za styczeń 2015r. w kwocie 2482,06 zł. Organ rentowy wskazał, iż 30.04.2015r. została wydana decyzja określająca zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym, a co za tym idzie prawidłową wysokość podstawy wymiaru składek za grudzień 2014r. i styczeń 2015r. W związku z tym ZUS podnosił, iż do czasu uprawomocnienia się decyzji z 30.04.2015r. odmawia zwrotu opłaconych składek. Nadto organ rentowy twierdził, iż w sytuacji faktyczno-prawnej wnioskodawczyni nie było podstaw do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składek za styczeń 2015r., tj. do zastosowania przepisu art.18 ust.9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i tym samym roszczenie o zwrot opłaconych składek jest niezasadne.

W odwołaniu od powyższej decyzji E. J. wnosila o jej zmianę i orzeczenie zwrotu nienależnie opłaconych składek za styczeń 2015r. w kwocie 2482,06 zł wraz z odsetkami od 6 czerwca 2015r. Podnosiła, iż w postępowaniu zainicjonowanym decyzją z 30.04.2015r. podstawa wymiaru składek nie była kwestionowana a spór dotyczył zmiany kodu ubezpieczenia. W tej sytuacji treść tej decyzji pozostaje bez wpływu na zaskarżoną decyzję. Roszczenie o zwrot opłaconych składek jest uzasadnione bowiem wynika z pomniejszenia podstawy wymiaru składek w oparciu o treść art.18 ust.9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Skarżąca powoływała się o orzecznictwo sądów apelacyjnych z którego wynika, iż pomniejszenie podstawy wymiaru składki jest dopuszczalne choć w miesiącu którego pomniejszenie dotyczyło zadeklarowana podstawa wymiaru na ubezpieczenia społeczne przekraczała minimalną podstawę przewidzianą przepisami prawa.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 13.09.2016r. oddalił odwołanie E. J. od decyzji z 22.02.2016r.

Sąd ustalił, że E. J. zgłosiła się do ubezpieczeń społecznych w związku z prowadzeniem pozarolniczej działalności (kod (...)). W dniu 28.11.2014r. wyrejestrowała się ze wszystkich ubezpieczeń i zgłosiła się do ubezpieczeń z wyjątkiem dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. Następnie w dniu 30 grudnia 2014r. poprzez wyrejestrowanie i ponowne zarejestrowanie zgłosiła podleganie wszystkim ubezpieczeniom społecznym z (...) z podstawą wymiaru składki 516,13 zł (przed upływem 24 miesięcy o których stanowi art.18a ust.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Za grudzień 2015r. skarżąca wykazała podstawę wymiaru wynoszącą 8000zł. W dniu 4 stycznia 2015r. wnioskodawczyni urodziła dziecko i 15 stycznia wystąpiła o wypłatę zasiłku macierzyńskiego. Składki za styczeń 2015r. opłaciła w pełnej wysokości od podstawy 8000zł. W dniu 28 kwietnia 2015r. po otrzymaniu decyzji przyznającej zasiłek macierzyński złożyła korektę deklaracji ZUS DRA, dokonując pomniejszenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, w tym chorobowe za styczeń 2015r. do wysokości 774,20zł.

W dniu 6 maja 2015r. E. J. złożyła do ZUS wnioski o zwrot kwoty (...),06 jako nadpłaty składek za styczeń 2015r.

Sąd I instancji ustalił też, iż wyrokiem z dnia 5 listopada 2015r. w sprawie IV U 1103/15 oddalone zostało odwołanie E. J. od decyzji z 30.04.2015r., a jej apelację od tego wyroku Sąd Apelacyjny w dniu 21 czerwca 2016r. oddalił.

Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska skarżącej sprowadzającego się do twierdzenia, że nie istnieje powiązanie pomiędzy żądaniem zwrotu nadpłaconych składek a zakończeniem postępowania w sprawie z odwołania od decyzji z 30.04.2015r. Wprawdzie uzasadnienie tej decyzji wskazuje na brak możliwości zmiany kodu ubezpieczenia w sytuacji faktyczno-prawnej w jakiej znajdowała się ubezpieczona, to jednakże decyzja ta jest decyzją wymiarową, bowiem zarówno w sentencji jak i uzasadnieniu ustala podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne za grudzień 2014r. i styczeń 2015r.

W ocenie Sądu I instancji, uznanie składki za styczeń 2015r. za opłaconą nienależnie oznaczałoby jednocześnie, iż art.18 ust.9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych znajduje zastosowanie w stosunku do skarżącej. To z kolei prowadziłoby do wniosku, iż dokonana przez nią korekta deklaracji (...) z 28.04.2015r. była prawnie skuteczna, a podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne za styczeń 2015r. nie wynosi kwoty 8000zł ale kwotę z tej deklaracji wynikającą. Tymczasem organ rentowy w decyzji z 30.04.2015r. ustalił podstawę wymiaru składki za styczeń 2015r. w kwocie 8000zł i decyzja ta wskutek orzeczeń Sądów Okręgowego w Olsztynie i Apelacyjnego w B. (III AUa 37/16) jest prawomocna. Oznacza to, iż zaskarżona w rozpoznanej sprawie decyzja z 22 lutego 2015r. jest prawidłowa. Odmowa zwrotu nienależnych składek była związana z oczekiwaniem na rozstrzygnięcie sporu na tle decyzji (...).04.2015r. Zmiana tej decyzji w zakresie przyjętej podstawy wymiaru składek miałaby proste przełożenie na roszczenie zwrotu kwoty 2482,06zł. Skarżąca podważając decyzję z 30.04.2015r. skupiła uwagę na kwestii zmiany kodu tytułu ubezpieczenia, zapominając iż ustalona tą decyzją podstawa wymiaru ze spornego okresu nie pozostaje bez wpływu na podstawę dochodzonego zwrotu składek za styczeń 2015r. Sąd I instancji podkreślił też, że z mocy art.365kpc jest związany wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 21.06.2016r. w sprawie III AUa 37/16. Wyrok ten uznał za prawidłową decyzję organu rentowego, której sentencja dotyczyła ustalenia wymiaru składek także za styczeń 2015r. Zdaniem Sądu oznacza to, iż w niniejszym postępowaniu Sąd nawet akceptując stanowisko skarżącej, iż w jej sytuacji zastosowanie znajduje art.18 ust.9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie jest uprawniony

do zmiany zaskarżonej decyzji, gdyż oznaczałoby to, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne za styczeń 2015r. w przypadku skarżącej jest inna, niż wynika to z prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku.

W zakresie związania prawomocnym wyrokiem Sąd I instancji powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego zacytowane w uzasadnieniu.

Apelację od powyższego wyroku złożyła E. J.. Wyrokowi zarzuciła naruszenie art.365§1kpc poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, iż Sąd w niniejszym postępowaniu jest związany wyrokiem w sprawie III AUa 37/16 w zakresie ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne oraz art.316kpc poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji nieuwzględnieniu korekty deklaracji za styczeń 2015r., która spowodowała zmniejszenie podstawy wymiaru składek za ten miesiąc i stanowi podstawę żądania zwrotu nadpłaty. Z ostrożności procesowej skarżąca podniosła zarzut naruszenia art.477⁽¹⁰⁾§2kpc poprzez zaniechanie przekazania sprawy do rozpatrzenia przez organ rentowy.

Powołując się na powyższe zarzuty skarżąca wносиła o zmianę zaskarżonej decyzji i zasądzenie na jej rzecz kwoty 2482,06zł z ustawowymi odsetkami od 6 czerwca 2015r. do dnia zapłaty.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

Przedmiotem sporu w rozpoznanej sprawie jest żądanie zwrotu nienależnie opłaconej składki na ubezpieczenie społeczne za styczeń 2015r. w kwocie 2482,06zł przy czym spór nie dotyczy kwoty składki lecz możliwości zastosowania wobec skarżącej jako osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą regulacji określonej przepisem art.18 ust.9 i 10 ustawy z 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku zdaje się wynikać stanowisko Sądu I instancji sprowadzające się do twierdzenia, że skoro prawomocnym wyrokiem w sprawie z odwołania od decyzji z dnia 30 kwietnia 2015r. potwierdzono podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne za styczeń 2015r. w kwocie 8000zł to nie jest możliwe zastosowanie wobec skarżącej proporcjonalnego pomniejszenia tej podstawy na zasadach określonych przepisem art.18 ust.9 i 10 ustawy i systemie ubezpieczeń społecznych, gdyż dotyczą one najniższej podstawy, a to czyni niezasadnym żądanie zwrotu nadpłaconej składki za styczeń 2015r.

Okoliczności faktyczne niniejszej sprawy były bezsporne i zostały prawidłowo ustalone przez Sąd Okręgowy. W szczególności dotyczy to zgłoszenia się skarżącej do ubezpieczeń społecznych w związku z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą i deklarowanej podstawy wymiaru składki za styczeń 2015r. jak i kwoty składek opłaconych za ten miesiąc.

Dla oceny zasadności żądania przez E. J. zwrotu kwoty 2482,06zł jako nadpłaconej składki za styczeń 2015r. istotne znaczenie ma interpretacja przepisów art.18 ust.9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Przepis art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zawiera generalną zasadę, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne emerytalne i rentowe osób prowadzących działalność gospodarczą stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Wyjątki od powyższej zasady ustawodawca wskazał w ust. 9, który stanowi, że za miesiąc, w którym nastąpiło odpowiednio objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi lub ich ustanie i jeżeli trwały tylko przez część miesiąca, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejsza się proporcjonalnie, dzieląc ją przez liczbę dni kalendarzowych tego miesiąca i mnożąc przez liczbę dni podlegania ubezpieczeniu. Zasady zmniejszania najniższej podstawy wymiaru składek, o których mowa w ust. 9, stosuje się odpowiednio w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca, jeżeli z tego tytułu ubezpieczony spełnia warunki do przyznania zasiłku (art. 18 ust. 10).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, prawidłowa interpretacja ust. 9 i 10 art. 18 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych prowadzi do wniosku, że w przepisach tych nie chodzi o zawężanie możliwości proporcjonalnego pomniejszenia jedynie najniższej podstawy wymiaru składek, ale podkreślenie, że nawet najniższa podstawa wymiaru podlega proporcjonalnemu pomniejszeniu. Skoro prawo do proporcjonalnego pomniejszenia podstawy wymiaru składek ustawodawca przyznał osobom deklaruującym minimalną podstawę wymiaru składek, to tym bardziej takiego prawa nie mógł pozbawiać ubezpieczonych, którzy zadeklarowali wyższą podstawę wymiaru składek od minimalnych (wnioskowanie argumentum a maiori ad minus).

Dokonując wykładni wskazanego przepisu, nie można tego czynić w oderwaniu od podstawowych zasad, na których opiera się ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. W tym przypadku chodzi o zasadę równego traktowania ubezpieczonych określoną w art. 2a ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Interpretacja, jaką prezentuje w tej sprawie organ rentowy, prowadziłaby do nieuzasadnionego uprzywilejowania tych ubezpieczonych, którzy zadeklarowali podstawę wymiaru składek w minimalnej wysokości, i w konsekwencji do naruszenia zasady równego traktowania wszystkich ubezpieczonych. Nie można zgodzić się ze stanowiskiem, że płatnik składek, deklarując wyższą podstawę wymiaru składek, nie ma prawa do korekty raz zadeklarowanej podstawy wymiaru, gdyż pozbawiałoby to możliwości pomniejszenia podstawy wymiaru składek w przypadku zaistnienia sytuacji przewidzianych w art. 18 ust. 9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Trzeba zaakcentować, że zasada równego traktowania wszystkich ubezpieczonych dotyczy również kwestii związanych z deklarowaniem podstawy wymiaru składek i obliczania ich wysokości.

Należy zauważyć, że występujące w tej sprawie zagadnienie było już przedmiotem orzecznictwa sądów. Orzecznictwo w tej kwestii nie jest jednak jednolite. Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie III AUa 1293/15 (Legalis nr 1472363), Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z dnia 19 lutego 2014 r. w sprawie III AUa 705/13 (Legalis nr 831429), Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z dnia 1 października 2014 r. w sprawie III AUa 363/14 (Legalis nr 1080113), Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 29 sierpnia 2013 r. w sprawie III AUa 2257/12 (Legalis nr 740665) uznały, że regulacja art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie odbiera ubezpieczonym, którzy zadeklarowali składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w rozmiarze przekraczającym ustawowe minimum, prawa do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składki w miesiącu, w którym nastąpiło objęcie ubezpieczeniem, bądź w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca. Skoro prawo takie zachowują osoby deklarujące minimalną podstawę wymiaru składek, to tym bardziej winni z niego korzystać także ubezpieczeni wnoszący składki wyższe od minimalnych.

Z kolei Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie III AUa 1347/15 wyraził pogląd, zgodnie z którym artykuł 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pozwala osobom prowadzącym pozarolniczą działalność samodzielnie określać i deklarować wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zakreślając jedynie jej dolną granicę. W przypadku osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i ich wysokość nie są powiązane z osiągniętym faktycznie przychodem, lecz wyłącznie z istnieniem obowiązkowego tytułu podlegania ubezpieczeniom i zadeklarowaną przez ubezpieczonego kwotą, niezależnie od tego, czy ubezpieczony osiąga przychody i w jakiej wysokości. Po stronie osoby prowadzącej pozarolniczą działalność istnieje zatem uprawnienie do zadeklarowania w granicach zakreślonych ustawą dowolnej kwoty jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jedynie nie niższej niż wskazana w art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych czy w art. 18a ust. 1 tej ustawy, wobec czego sposób w jaki ubezpieczony realizuje to uprawnienie zależy wyłącznie od decyzji tej osoby. Ograniczenie co do maksymalnej miesięcznej wysokości podstawy wymiaru składek obowiązuje jedynie w odniesieniu do podstawy wymiaru składek deklarowanych na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe, wskazane w art. 20 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Sąd ten stwierdził również, że z art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie da się wyprowadzić zakazu wprowadzania różnicowania sytuacji osób deklarujących i opłacających składki w kwocie wyższej niż minimalna i osób opłacających składki od minimalnej podstawy wymiaru, a w konsekwencji różnicowania możliwości zmniejszania zadeklarowanej podstawy wymiaru (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 19 grudnia 2016 r., III AUa 1347/15, LEX nr 2205935). Podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie III AUa 350/16.

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę przychyliła się do pierwszego z poglądów. Dodatkowo, Sądowi z urzędu wiadomym jest, że na nieprawidłowość postępowania organu rentowego w zakresie stosowania regulacji prawnej dotyczącej proporcjonalnego obniżenia podstawy wymiaru składek w odniesieniu do osób prowadzących działalność gospodarczą zwrócił uwagę Zastępca Rzecznika Prawa Obywatelskich w swym piśmie z dnia 23 lipca 2015 r. Wskazał w nim m.in., że pogląd organów rentowych, że proporcjonalne obniżenie podstawy wymiaru składek dotyczy wyłącznie osób prowadzących działalność gospodarczą, które zadeklarowały kwotę najniższej podstawy wymiaru pozostaje w kolizji z konstytucyjnymi zasadami równości wobec prawa oraz sprawiedliwości społecznej, jak również z treścią art. 2 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Reasumując skoro skarżąca za styczeń 2015r. opłaciła składkę ubezpieczeniową za pełny miesiąc, zaś zobowiązana była do odprowadzenia tej składki przy uwzględnieniu proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru, to żądana przez nią bezsporna kwota 2482,06zł jako nienależnie uiszczona składka za styczeń 2015r. podlegała zwrotowi.

Mając na względzie wyżej przytoczoną argumentację Sąd Apelacyjny zauważa, iż w tej sytuacji prawomocny wyrok w sprawie z odwołania od decyzji z dnia 30.04.2015r. (III AUa 37/16) nie ma znaczenia w sprawie w tym sensie, że skutkowałoby oddaleniem odwołania od decyzji będącej przedmiotem rozpoznania w sprawie niniejszej.

Podkreślić przy tym należy, iż wysokość podstawy wymiaru składki za styczeń 2015r. nie była przedmiotem sporu w decyzji z 30.04.2015r. bowiem E. J. określonej w niej podstawy nie kwestionowała. Spór dotyczył kodów tytułem ubezpieczenia.

Za nieuzasadnione Sąd Apelacyjny uznał żądanie odsetek od podlegającej zwrotowi składki na ubezpieczenie społeczne od czerwca 2015r. Zgodnie z art.24 ust.6a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nienależnie opłacone składki podlegają zaliczeniu z urzędu na poczet zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku – na poczet przyszłych składek chyba, że płatnik złoży wniosek o zwrot składek. Jest bezsporne, że wniosek o zwrot nienależnie uiszczonych składek E. J. złożyła 06.05.2015r. i decyzją z dnia 27 maja 2015r. (...) Oddział w O. rozstrzygnął ten wniosek odmawiając zwrotu żądanej należności. Kolejne decyzje w tym przedmiocie to decyzja z 28.07.2015r., postanowienie z dnia 28.07.2015r. w przedmiocie zawieszenia postępowania co do zwrotu nienależnie opłaconych składek wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie z 17.12.2015r. w sprawie IV U 2034/15 (k17) i ostatecznie zaskarżona w rozpoznanej sprawie decyzja z 22.02.2015r.

Porównanie wyżej przytoczonych dat jednoznacznie wskazuje, iż wniosek o zwrot składek został rozpoznany w terminie określonym przepisem art.24 ust.6a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych tj. w terminie 30 dni. Wprawdzie przepis ten stanowi, iż niezależnie opłacone składki podlegają zwrotowi w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku, to jednakże dotyczy to sytuacji gdy stwierdzone zostało, że składki zostały nienależnie opłacone. Taka sytuacja w rozpoznanej sprawie nie wystąpiła. Zakład Ubezpieczeń Społecznych od chwili złożenia wniosku o zwrot składek kwestionował nienależne ich opłacenie i dopiero orzeczenie Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie rozstrzyga o zasadności żądania wnioskodawczyni. W tych okolicznościach zwłaszcza gdy, co wyżej zaznaczono jest rozbieżne orzecznictwo co do przedmiotu sporu w sprawie, nie można przyjąć, iż ZUS ponosi odpowiedzialność za niewypłacenie nienależnych składek w terminie do 06.06.2015r.

W związku z tym apelacja w części dotyczącej zasądzenia odsetek na mocy art.385kpc podlegała oddaleniu. Natomiast co do zwrotu nienależnie opłaconej składki, apelacja jest uzasadniona skutkiem czego wyrok Sądu I instancji z mocy art.386§1kpc podlegał zmianie.

O kosztach sądowych Sąd Apelacyjny orzekł na mocy art.98kpc.

SSA Marek Szymanowski SSA Alicja Sołowińska SSA Bożena Szponar - Jarocka